

รูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี*

DHAMMA EDUCATION TEACHING AND LEARNING MODEL IN THE NEW
NORMAL OF THE SANGHA OF RATCHABURI PROVINCE

พระศักดิ์จรินทร์ ฐิตส่วโร, พระครูสุตวุฒิคุณบัณฑิต (สุนันท์ สุนนโท)

Phra Sakcharin Thitasangvaro, Phrakhru Sutawuttikhunbudit (Sunan Sunandho)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: sakcharin77@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไป 2. ศึกษาองค์ประกอบ 3. นำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูปหรือคน เครื่องมือในการทำวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ เก็บรวบรวมข้อมูลแล้วใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา สรุปเป็นความเรียง และการวิจัยเชิงปริมาณ แจกแบบสอบถาม กับ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษา ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 314 คน เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำข้อมูลมาทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปในการเรียนการสอนธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ด้านบุคคล มีจัดการประชุมวางแผนการเรียนการสอน ด้านการเงิน มีการจัดการงบประมาณสนับสนุนการพัฒนาทางการศึกษา ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีการเลือกใช้ อุปกรณ์และสื่อการสอนที่เหมาะสม ด้านการจัดการ มีการใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย 2. องค์ประกอบในการเรียนการสอนธรรมศึกษา ด้านเทคโนโลยี มีการใช้เทคโนโลยีในการสอนธรรมศึกษา ด้านทักษะการสื่อสาร มีการสื่อสารในการเรียนการสอนสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและสนุกสนาน ด้านสื่อการเรียนออนไลน์ มีการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการศึกษา ด้านเครือข่ายการเรียนรู้ มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่มีความสนใจเดียวกัน 3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์

จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และคณะสงฆ์มีการวางแผนพัฒนาบุคลากร ในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคดิจิทัล การใช้อุปกรณ์สื่อสารใช้ในการเรียนการสอนทำให้มีความน่าสนใจมากขึ้น มีงบประมาณในการพัฒนาด้านต่าง ๆ

คำสำคัญ: รูปแบบ; ธรรมศึกษา; ยุคปกติวิถีใหม่

Abstract

This research aimed: 1. To study the general conditions 2. To study the components 3. To present the teaching model of Dhamma studies in the new normal era of the Sangha of Ratchaburi Province, conducted by the mixed research methods. The qualitative research, data were collected by in-depth-interviewing 18 key informants. The research tools were interviews script and focus group discussions form Data were analyzed by descriptive content interpretation and summarized into essays. The quantitative research, data were collected from 314 samples who were secondary school students in Ratchaburi Province. Data were collected from questionnaires and analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation. The data were used in focus group discussions with 10 experts.

The results of the research were found that: 1. The general conditions of Dhamma studies teaching of the Sangha of Ratchaburi Province In terms of personnel, there were meetings to plan teaching and learning. In terms of finance, there was a budget management to support educational development. In terms of materials and equipment, appropriate teaching equipment and media were selected. In terms of management, a variety of teaching techniques were used. 2. Components of Dhamma studies teaching in terms of technology, technology was used in teaching Dhamma studies. In terms of communication skills, communication in teaching and learning created a friendly and fun atmosphere. In terms of online learning media There was integration of technology into education. In terms of learning networks, technology was used to connect groups of people with the same interests. 3. The format for teaching Dhamma studies in the new normal era

of the Ratchaburi Provincial Sangha, overall, was at a high level. When considering each aspect, it was found that it was at a high level in every aspect and the Sangha had a plan to develop personnel in the changes that occur in the digital age. The use of communication devices in teaching made it more interesting. There was a budget for developing various aspects.

Keyword: Model, Dhamma Studies, In the New Normal Era

บทนำ

ปัจจุบัน การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จึงมีหลักสูตร คือ 1. หลักสูตรนักธรรมจัดสำหรับพระสงฆ์ สามเณร แบ่งออกเป็น นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก และ 2. หลักสูตรธรรมศึกษา จัดสำหรับคฤหัสถ์ แบ่งออกเป็น ธรรมศึกษาชั้นตรี ธรรมศึกษาชั้นโท และ ธรรมศึกษาชั้นเอก (กรมการศาสนา, 2540) ทั้งนี้ ในส่วนของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี (มหานิกาย) ได้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ตามความแห่งคำสั่งของมหาเถรสมาคม เรื่อง ให้ภิกษุสามเณรเรียนพระธรรมวินัย พ.ศ. 2528 ที่กำหนดให้เจ้าอาวาสและเจ้าคณะผู้ปกครองร่วมกันเป็นธุระในการจัดการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่ภิกษุสามเณร (กรมการศาสนา, 2528)

อีกทั้งพบว่า ยังขาดการสนับสนุนการฝึกอบรมหลักสูตรครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนให้ทั่วถึงทุกพื้นที่เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา ขาดการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับกลุ่มเนื้อหาสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 (สุเชาว์พลอยชุม, 2543) เพื่อให้เนื้อหาหลักสูตรครอบคลุมทุกชั้นเรียน มีเวลาในการเรียนที่เหมาะสม มีความเป็นเอกภาพในการวัดผลและประเมินผลผู้เรียน และขาดการประสานงานที่ดีระหว่างพระสงฆ์ ผู้บริหารสถานศึกษา และมหาวิทยาลัยสงฆ์ เพื่อให้การเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังพบปัญหาต่าง ๆ อีกนานับประการ (พระมหาเสนอ กุศลจิตโต และพระมหาสมบัติ ธนปญโญ, 2558)

หากปัญหาดังกล่าวข้างต้นไม่ได้รับการแก้ไขจะทำให้การจัดการศึกษาธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ทำให้ผู้สนใจศึกษาธรรมศึกษาลดน้อยลง คุณธรรมจริยธรรมของเด็กลดน้อยลงตามไปด้วยอันจะส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมไทยตามมา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเรียนการสอนธรรมศึกษาเป็นอย่างไร มีองค์ประกอบในการเรียนการสอนธรรมศึกษามีอะไรบ้าง และรูปแบบการเรียนการสอนธรรมศึกษาควรเป็นอย่างไร เพื่อให้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นถูกแก้ไขให้ลดน้อยลงหรือบรรเทา

อันจะส่งผลทำให้เยาวชน นักเรียน และผู้สนใจศึกษาศาสนธรรมศึกษา พัฒนาให้เกิดคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมและตนเองได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเรียนการสอนธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษา ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 314 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 185 คน โดยใช้สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ, 2561)

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการเจ้าคณะปกครอง พระสงฆ์ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ข้าราชการและตัวแทนประชาชนในจังหวัดราชบุรีและนักวิชาการ ทางด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 18 รูปหรือคน โดยผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจงตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม การสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคนและ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์เนื้อหาเป็นเชิงพรรณนาและค่าเฉลี่ยของข้อมูลการสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลสถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์การนำเสนอและสรุปผลการวิจัย แล้วจึงนำผลการวิจัยเสนอการสนทนากลุ่มเฉพาะกับกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการเรียนการสอนธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี

1. ด้านบุคคล พบว่า ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญในการสร้างแผนการเรียนรู้ รวมถึงผู้บริหารโรงเรียนมีจัดการประชุมเพื่อวางแผนการเรียนการสอนระยะยาวและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน การอบรมและฝึกฝนช่วยเสริมสร้างความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง ด้วยการพัฒนาทักษะและประสบการณ์ บุคลากรสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพได้ 2. ด้านการเงิน พบว่า การจัดการงบประมาณสำหรับการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่สำคัญ ไม่ได้เป็นเพียงการจัดสรรเงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการกำหนดเป้าหมายและสนับสนุนการพัฒนาทางการศึกษา การพัฒนาครู และการลงทุนในเทคโนโลยีการศึกษา 3. ด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่า การใช้อุปกรณ์การศึกษาที่เหมาะสมและการเตรียมความพร้อมก่อนการใช้งานเป็นสิ่งสำคัญ การเลือกใช้อุปกรณ์และสื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้และบทเรียนช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยช่วยเพิ่มความเข้าใจและสนใจในการเรียน และช่วยสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ให้เข้าใจได้อย่างชัดเจน 4. ด้านการจัดการ พบว่า การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาสำคัญเพราะช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านอารมณ์ จิตใจ และทักษะการเรียนรู้ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย

2. องค์ประกอบในการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี 1. ด้านเทคโนโลยี พบว่า มีการใช้เทคโนโลยีในการสอนธรรมศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ เข้าถึงนักเรียนได้ง่าย สร้างความสนใจในหลักธรรม และเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ 2. ด้านทักษะการสื่อสาร พบว่า การสื่อสารในการเรียนการสอนยังต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและสนุกสนาน เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกมีความสนใจและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้ 3. ด้านสื่อการเรียนออนไลน์ พบว่า มีการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการศึกษาช่วยปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้เป็นรูปแบบที่มีส่วนร่วมและเป็นรายบุคคลมากขึ้น ทำให้ผลลัพธ์การเรียนรู้ดีขึ้น การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีเข้ามาในการสอนช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลายและ

เป็นรายบุคคลมากขึ้น 4. ด้านเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า การเรียนรู้เปิดโอกาสให้ทุกคนผ่านการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่มีความสนใจเดียวกัน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผสมความรู้เดิมและวิทยาการสมัยใหม่เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจหลายมิติ

3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ผลการวิจัยโดยมีฐานจากแนวคิดทฤษฎีของวรเดช จันทรศร (2541) ดังนี้ 1. ด้านการประเมินสภาวะแวดล้อม พบว่า มีการประเมินสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่สำคัญในการทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ วิธีการที่ใช้ในการประเมินสภาพแวดล้อมรวมถึงการสำรวจสถานที่เรียน การรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียนและบุคลากร 2. ด้านการประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่า การประเมินปัจจัยนำเข้าในการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ครูและผู้เกี่ยวข้องต้องใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการสอน เพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 3. ด้านการประเมินกระบวนการ พบว่า มีการใช้เครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย สามารถปรับปรุงการสอนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การประเมินนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้เข้าใจถึงความก้าวหน้าของนักเรียน แต่ยังช่วยให้เข้าใจถึงความสำเร็จของกระบวนการเรียนการสอนในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในสังคมและการทำงานในอนาคต 4. ด้านการประเมินผลผลิต พบว่า การประเมินเป็นกระบวนการที่สำคัญในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และเชื่อถือได้เพื่อช่วยในการตัดสินใจในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.71$, $S.D.=0.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการประเมินปัจจัยนำเข้า ($\bar{X}=3.73$, $S.D.=0.61$) รองลงมาได้แก่ ด้านการประเมินกระบวนการ ($\bar{X}=3.72$, $S.D.=0.67$) ด้านการประเมินผลผลิต ($\bar{X}=3.71$, $S.D.=0.66$) และน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการประเมินสภาวะแวดล้อม ($\bar{X}=3.70$, $S.D.=0.59$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการเรียนการสอนธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี อภิปรายได้ว่า สภาพทั่วไปในการเรียนการสอนธรรมศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี

ด้านบุคคล ครูเป็นบุคลากรที่สำคัญร่วมถึงผู้บริหารโรงเรียนมีจัดการประชุม เพื่อวางแผนการเรียนการสอนระยะยาวและปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ด้านการเงิน มีการจัดการงบประมาณสำหรับการเรียนการสอนและสนับสนุนการพัฒนาทางการศึกษา การพัฒนาครู และการลงทุนในเทคโนโลยีการศึกษา เพื่อสร้างการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและสนับสนุนการเรียนรู้ในระยะยาว ด้านวัสดุอุปกรณ์ เป็นสิ่งสำคัญในการใช้สื่อการสอนเป็นการนำเสนอข้อมูลและความรู้ผ่านช่องทางต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและรับรู้ได้อย่างชัดเจน การเลือกใช้อุปกรณ์และสื่อการสอนที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้อะบบการเรียนช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการจัดการ การเรียนการสอนธรรมศึกษาสำคัญเพราะช่วยพัฒนานักเรียนทั้งด้านอารมณ์ จิตใจ และทักษะการเรียนรู้ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สร้างสรรค์และใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เพื่อกระตุ้นความสนใจและการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนู ศรีทอง และคณะ (2549) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11 ผลการวิจัยพบว่า 1. ในด้านปัจจัยนำเข้า คณะสงฆ์พึงจัดระบบบริหารจัดการสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี โดยอาศัยแผนแม่บท แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินงานด้านต่าง ๆ เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ โครงสร้างการบริหาร บุคลากร งบประมาณและหลักสูตร เป็นต้น 2. ในด้านปัจจัยกระบวนการ คณะสงฆ์พึงพัฒนาระบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ และระบบการวัดผลให้หลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ และ พึงดำเนินการให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา 3. ในด้านปัจจัยผลผลิต คณะสงฆ์พึงกำหนดให้สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและ แผนกบาลี จัดทำบันทึกสถิติข้อมูลเกี่ยวกับจำนวน อัตราการสูญเสียนักเรียนในระหว่างเรียน และจำนวน พระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วยังคงอยู่ในสมณเพศ เพื่อสนองงานคณะสงฆ์และบริการชุมชน 4. ในด้านปัจจัยผลกระทบ คณะสงฆ์พึงกำหนดให้มีระบบประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการต่อพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษา จากสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี

2. องค์ประกอบในการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปฎิวัติใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี อภิปรายได้ว่า องค์ประกอบในการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปฎิวัติใหม่ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ด้านเทคโนโลยี การใช้เทคโนโลยีในการสอนธรรมศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพเข้าถึงนักเรียนได้ง่าย สร้างความสนใจในหลักธรรม และเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียนรู้แบบใหม่ ด้านทักษะการสื่อสาร การสื่อสารในการเรียนการสอนยังต้องสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองและสนุกสนาน เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกมีความสนใจและมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในกระบวนการเรียนรู้ ด้านสื่อการเรียนออนไลน์ พบว่า สื่อการ

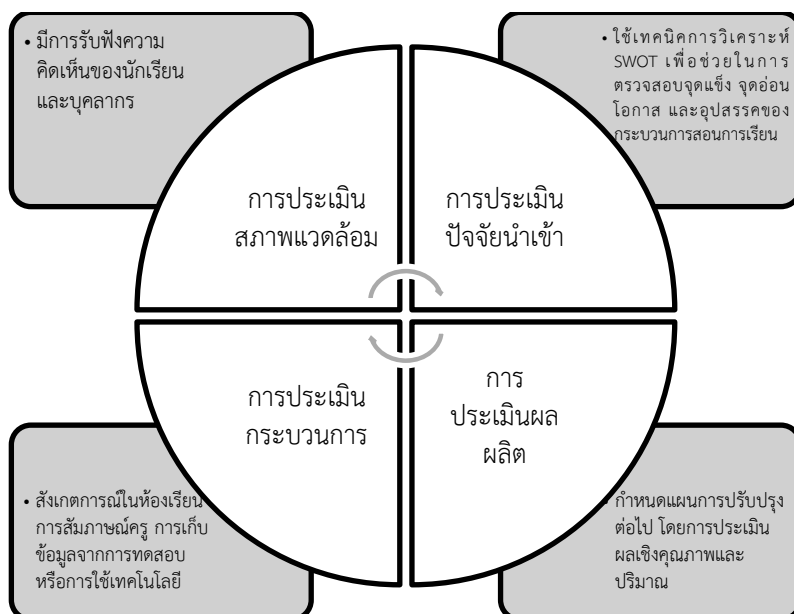
เรียนการสอนปัจจุบันเน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหนือกว่า การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการศึกษาช่วยปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอน ให้เป็นรูปแบบที่มีส่วนร่วมและเป็นรายบุคคลมากขึ้น ด้านเครือข่ายการเรียนรู้ พบว่า การเรียนรู้เปิดโอกาสให้ทุกคนผ่านการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ และการใช้ เทคโนโลยีเพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่มีความสนใจเดียวกัน กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันผสม ความรู้เดิมและวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจหลายมิติ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของพิไลพร หวังทรัพย์ทวี และอุทิศ บำรุงชีพ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ฉันทศึกษา นวัตกรรมการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงรุกผ่านการเล่นอย่างสุขใจของเด็กไทย ยุค 4.0 ผลการวิจัยพบว่า ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะที่ จำเป็นให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้รวมถึงผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับความ ร่วมมือจากผู้ปกครองและหน่วยงานต่าง ๆ นอกจากมาถ่ายทอดความรู้ทักษะเฉพาะด้าน แล้ว ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากผู้มีประสบการณ์ตรง และยังสามารถสอดแทรกคุณธรรม เสมือนพ่อแม่สอนลูก และครูยังมีบทบาทในการจัดเตรียมสื่อและสภาพแวดล้อมในการ เรียนรู้ที่ครอบคลุมสภาพแวดล้อมกายภาพ สังคมภาพ จิตภาพ และเทคโนโลยีเพื่อการ สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ตามหลักกรณฉันทศึกษาในลักษณะโค้ช ที่เลี้ยง

3. รูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ของคณะสงฆ์ จังหวัดราชบุรี อภิปรายได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุคปกติวิถีใหม่ ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี ด้านการประเมินสภาวะแวดล้อม การประเมินสภาพแวดล้อม การเรียนเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างเต็มประสิทธิภาพ วิธีการ ที่ใช้ในการประเมินสภาพแวดล้อมรวมถึงการสำรวจสถานที่เรียน การรับฟังความคิดเห็น ของผู้เรียนและบุคลากร ด้านการประเมินปัจจัยนำเข้า การประเมินปัจจัยนำเข้าในการ เรียนการสอนของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนเหล่านี้ช่วยให้เข้าใจปัจจัย ที่มีผลต่อการเรียนรู้ รวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ ปรับปรุงการสอน และติดตามผล การปรับปรุง ของนักเรียนอย่างเหมาะสม ด้านการประเมินกระบวนการ การประเมิน กระบวนการเรียนการสอนเป็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการใช้เครื่องมือและ วิธีการที่หลากหลาย ในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเข้าใจและการ พัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการใช้ชีวิตในสังคมและการทำงานในอนาคต ด้านการ ประเมินผลผลิต เป็นกระบวนการที่สำคัญในการเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์และ เชื่อถือได้เพื่อช่วยในการตัดสินใจในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างมี ประสิทธิภาพ การประเมินจะช่วยให้ทราบถึงปัญหา ความต้องการ และโอกาสที่อาจเกิดขึ้น ในโครงการ เพื่อให้สามารถวางแผนและดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของพระมหาเสนอ กุศลจิตโต และพระมหาสมบัติ ธนบุญโญ (2558) ได้วิจัยเรื่อง

การพัฒนาหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรม สำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 3 ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม ได้แก่ 1. ด้านวิชาการ การบริหารการศึกษาโดยเน้นวิชาหลักในกลุ่มสาระการเรียนรู้ 2. ด้านการบริหารการการสอน คณะครูขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในการสอนอุปกรณ์ไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน 3. ด้านเทคโนโลยี สื่อการสอนหนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ไม่เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน การสอนมีพระอาจารย์สอนและใช้เป็นการท่องจำของพระภิกษุและสามเณรเวลาใกล้จะสอบนักเรียนชั้นตรี นักเรียนชั้นโท นักเรียนชั้นเอก คณะสงฆ์ ภาค 3 จึงจัดตัวก่อนสอบปีละครั้ง 4. ด้านการนิเทศการศึกษาของผู้บริหารและคณะครูจะต้องมีการกำหนดปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ภารกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย ของการนิเทศ 5. ด้านการประเมินผลการสอนของนักเรียนวัดตรงที่การเข้าสอบนักเรียนสนามหลวง ทั้ง 3 ชั้น มีทั้งผู้สอบผ่านและสอบตก รวมถึงการขาดสอบสำหรับพระภิกษุของคหบดีใหม่คิดว่าออกพรรษาแล้วก็ลาสิกขา

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยได้ดังนี้

การประเมินสภาวะแวดล้อม พบว่า การประเมินสภาวะแวดล้อมในการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยให้โรงเรียนสามารถพัฒนาและปรับปรุงการศึกษาได้อย่างเหมาะสม โดยการประเมินนี้ควรครอบคลุมหลายด้าน เช่น การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ เพื่อให้เป็นที่เหมาะสมและกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเต็มที่ การรับฟังความคิดเห็นของนักเรียนและบุคลากรเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนาตนเองได้ต่อไป

การประเมินปัจจัยนำเข้า พบว่า การประเมินปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ ช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนาการสอนการเรียนรู้เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และการตัดสินใจ วิธีการเก็บข้อมูลได้แก่การใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพจากนักเรียน การนำเสนอคำถามที่เป็นเหตุเรื่องการเรียนรู้ และการใช้เทคนิคการวิเคราะห์ SWOT เพื่อช่วยในการตรวจสอบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของกระบวนการสอนการเรียนรู้ เพื่อทำให้เห็นภาพรวมของสถานการณ์ที่ชัดเจนขึ้น

การประเมินกระบวนการ พบว่า การประเมินกระบวนการการเรียนการสอน ช่วยให้โรงเรียนสามารถตรวจสอบและปรับปรุงวิธีการสอนได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของนักเรียนในแต่ละช่วงเวลา การประเมินนี้สามารถทำได้โดยการสังเกตการณ์ในห้องเรียน การสัมภาษณ์ครู การเก็บข้อมูลจากการทดสอบ หรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อติดตามและวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินผลผลิต พบว่า การประเมินผลผลิตช่วยในการตรวจสอบปัญหาและความต้องการของผู้เรียน โดยการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้และการประเมินเนื้อหาการเรียนรู้ จะช่วยให้โรงเรียนสามารถระบุปัญหาที่ต้องปรับปรุงเพื่อให้การสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ผลลัพธ์ของการเรียนการสอน และกำหนดแผนการปรับปรุงต่อไป โดยการประเมินผลเชิงคุณภาพและปริมาณจะช่วยให้โรงเรียนมีมุมมองรวมของสถานการณ์และสามารถทำการปรับปรุงในส่วนที่เหมาะสม

สรุปได้ว่า การประเมินสภาวะแวดล้อมและการเรียนรู้เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษา โดยการรับฟังความคิดเห็นและประเมินปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ช่วยให้โรงเรียนปรับปรุงการสอนการเรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การประเมินกระบวนการและผลผลิตช่วยให้โรงเรียนตรวจสอบและปรับปรุงการดำเนินการเรียนการสอนต่อไปอย่างมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา มหาเถรสมาคมควรกำหนดนโยบายให้พระสงฆ์จัดการสอนธรรมศึกษา ให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน
2. ควรมีการจัดการอบรมพระสงฆ์ให้สามารถใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีสื่อการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจ
3. ควรจัดฝึกอบรมการสอนธรรมศึกษา เทคนิคการสอน วิธีการสอนให้เป็นแนวทางเดียวกันทั่วประเทศ โดยสำนักงานแม่กลองธรรมเป็นแกนนำในการฝึกอบรม

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ผู้บริหาร ครู อาจารย์ และพระสงฆ์ ต้องร่วมกันวางแผนงานในการพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในโรงเรียน ให้เหมาะสม รวมถึงทักษะการใช้เทคโนโลยีในการสอน
2. พระสงฆ์ ต้องสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนสนใจเรียนธรรมศึกษาในแต่ละระดับ และสามารถนำเอาความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้
3. พระสงฆ์ต้องมีการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาเชิงรุก ตามนโยบายและจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้ทันสมัย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอน
2. ควรศึกษาถึงองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา ให้มีความหลากหลายและนำไปต่อยอดในการจัดการเรียนธรรมศึกษาครั้งต่อไป
3. ควรศึกษารูปแบบและแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาให้มีความน่าสนใจ
4. ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในยุควิถีใหม่ในพื้นที่วิจัยในเขตอื่นที่มีการจัดการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2528). *วิชาการพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- _____. (2540). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

- ธนุ ศรีทอง และคณะ. (2549). *การศึกษาแนวทางพัฒนาสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีในเขตการปกครองคณะสงฆ์ ภาค 11* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2561). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเสนอ กุศลจิตโต และพระมหาสมบัติ ธนปัญญา. (2558). การพัฒนาหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรมในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 3. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ มจร*, 2(2), 50-58.
- ไพโรธ หวังทรัพย์ทวี และอุทิศ บำรุงชีพ. (2561). ฉันทศึกษา: นวัตกรรมการออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เชิงรุกผ่านการเล่นของเด็กไทยยุค 4.0. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 29(3), 14-31.
- วรเดช จันทรศร. (2541). *การประเมินผลในระบบเปิด*. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐประศาสนศาสตร์ นิติ.
- สุขะวารี พลอยชุม. (2543). *ประวัตินักธรรม*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์.